

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:**Esas Sayısı : 2016/11 (Siyasi Parti Mali Denetimi)****Karar Sayısı : 2019/20****Karar Tarihi: 16/10/2019****I. MALİ DENETİMİN KONUSU**

Türk Birliği Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesidir.

II. İLK İNCELEME

1. Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü hükümleri uyarınca Zühtü ARSLAN, Burhan ÜSTÜN, Serdar ÖZGÜLDÜR, Serruh KALELİ, Osman Alifeyyaz PAKSÜT, Recep KÖMÜRCÜ, Nuri NECİPOĞLU, Hicabi DURSUN, Celal Mümtaz AKINCI, Muammer TOPAL, M. Emin KUZ, Hasan Tahsin GÖKCAN, Kadir ÖZKAYA, Rıdvan GÜLEÇ, Recai AKYEL ve Yusuf Şevki HAKYEMEZ'in katılımlarıyla 31/5/2017 tarihinde yapılan ilk inceleme toplantısında öncelikle suç duyurusunda bulunulup bulunulmayacağı sorunu görülmüştür.

2. 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'nun 73. maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci cümlesinde "*İller teşkilatından gönderilenler ve parti merkezine ait olan kesinhesaplar, merkez karar ve yönetim kurulunca incelenerek karara bağlanır ve birleştirilir*" denilmiş ve aynı Kanun'un 74. maddesinin ikinci fıkrasında da "*Siyasi partilerin genel başkanları, karara bağlanarak birleştirilmiş bulunan kesin hesap ile parti merkez ve bağlı ilçeleri de kapsayan iller teşkilatının kesin hesaplarının onaylı birer örneğini Haziran ayı sonuna kadar Anayasa Mahkemesine ve bilgi için Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığına vermek zorundadırlar. Bu belgelere, ilgili siyasi partinin aynı hesap döneminde edindiği taşınmaz ve değeri yüz milyon lirayı aşan taşınır malların, menkul kıymetlerin ve her türlü hakların değerleri ile edinim tarihlerini ve şekillerini de belirten listeleri eklenir*" denilerek il örgütlerinden gönderilen kesin hesaplar ile Parti Genel Merkezine ilişkin kesin hesabın Merkez Karar ve Yönetim Kurulunca incelenerek karara bağlanacağı, birleştirileceği; birleştirilmiş kesin hesap cetvellerinin de Anayasa Mahkemesine sunulacağı hükme bağlanmıştır.

3. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığının siyasi parti teşkilat listesinde aktif görünmesine rağmen Türk Birliği Partisinin teşkilatlandığı on üç il ve bağlı ilçe örgütlerine ilişkin 2015 yılı içinde herhangi bir gelir ve giderin gerçekleşmediği ifade edilerek 2015 yılı kesin hesabının gönderilmediği tespit edilmiştir.

4. Siyasi partilerin faaliyetlerini yürüttükleri genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarına ait yerler partilerin kendilerine ait olabileceği gibi kiralık olarak da kullanılabilir. Şayet parti yetkililerine ait veya bunların kendilerinin kullandıkları yerlerde siyasi parti faaliyette bulunuyor ise bu takdirde kira sözleşmesi düzenlenerek isabet eden tutarın partiye bağış olarak kaydedilmesi gerekir.

5. Ayrıca partilerin genel merkez, il, ilçe ve belde başkanlıklarının hayatın olağan akışı gereği kira, su, elektrik, posta, telefon, kırtasiye, tutulacak defterlerin satın alınması vb. birtakım genel yönetim giderlerini de yapması gerekir.

6. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinin birinci fıkrasında bir siyasi partinin bütün gelirlerinin o siyasi partinin tüzel kişiliği adına elde edileceği, 70. maddesinin birinci ve ikinci fıkralarında siyasi partilerin giderlerinin amaçlarına aykırı olamayacağı ve bir siyasi partinin bütün giderlerinin o siyasi parti tüzel kişiliği adına yapılacağı, 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde de yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen ve istenen bilgileri vermeyen parti sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezası verileceği hüküm altına alınmıştır. Bu hükümlere göre parti yetkililerinin genel yönetim giderlerini kendi imkânlarıyla karşılamaları mümkün değildir. Parti yetkililerinin bu şekilde yapmış oldukları gider bedellerini partiye bağış geliri olarak kaydetmek suretiyle parti tüzel kişiliği adına hesaplara dâhil etmesi gerekir.

7. Yönetim giderlerinin hesaplarda görülmemesi kayıt dışı gelir ve gider oluşturulduğunu göstermektedir. Bu durumda 2820 sayılı Kanun'un 69. ve 70. maddelerine aykırı davranılmış olmaktadır.

8. Mahkemeye bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider oluşturulması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi gereğince gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulması gerekir.

9. Bu itibarla Türk Birliği Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

- Genel Merkeze ait kesin hesapların sunulması dolayısıyla işin esasının incelenmesine,

- Esas incelemenin yapılabilmesi amacıyla Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterleri Sayıştay Başkanlığına göndermesi için Partiye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmesine,

- Anayasa Mahkemesine istenen bilgilerin istendiği şekliyle verilmemesi, hesap verilebilir şekilde kayıt ve belge düzeninin oluşturulmaması, hesabın dışında gelir ve gider yapılması inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olarak nitelendirildiğinden Parti sorumluları hakkında 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca yasal işlem yapılması için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

III. ESASIN İNCELENMESİ

10. Türk Birliği Partisinin Anayasa Mahkemesine verdiği 2015 yılı kesin hesap çizelgeleri ile dayanağını oluşturan defter ve belgeler üzerinde yapılan inceleme sonuçlarını

içeren ve Sayıştay Başkanlığı tarafından hazırlanıp Raportör Burak FIRAT tarafından Heyete sunulan esas inceleme raporu, Anayasa ve 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun ile 2820 sayılı Kanun'un ilgili kuralları, bunların gerekçeleri ve diğer yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüştülüp düşünöldü:

11. Denetimin maddi ögelerini oluşturan defter ve belgelerde Partinin 2015 yılı gelirler toplamının 3.086,72 TL, giderler toplamının ise 788,00 TL ve gelecek yıla devreden nakit toplamının 2.298,72 TL olduğu anlaşılmaktadır.

12. Partinin 2015 yılı kesin hesabının gelir ve gider rakamlarının yukarıda açıklanan tutarlardan oluştuğu, bu hâliyle 2015 yılı kesin hesabının doğru, denk ve 2820 sayılı Kanun'a uygun olduğu sonucuna varılmıştır.

13. Partinin 2015 yılı kesin hesabının ilk incelemesi 31/5/2017 tarihinde yapılmış ve Genel Merkez kesin hesabının dayanağını oluşturan gelir-gider belgeleri ile bu belgelerin kaydedildiği defterlerin gönderilmesi için Partiyeye bu kararın tebliğinden itibaren 30 gün süre verilmiştir. İlk inceleme kararı Partiyeye 24/7/2017 tarihinde tebliğ edilmesine rağmen Parti, söz konusu belge ve defterleri verilen süre içinde göndermemiştir.

14. Sayıştay Başkanlığı tarafından Partiyeye gönderilen 26/7/2018 tarihli yazı ile Genel Merkez gelir-gider belgeleri ile defterleri tekrar istenilmiş ve göndermesi için yedi gün süre verilmiştir. Ancak söz konusu süre içinde Sayıştay Başkanlığına sadece işletme defteri gönderilmiş, gelir ve gider belgeleri yine gönderilmemiştir.

15. 2820 sayılı Kanun'un 69. maddesinde, *“Bir siyasi partinin bütün gelirleri, o siyasi partinin tüzelkişiliği adına elde edilir./ Siyasi partilerin genel merkezlerinin ve teşkilat kademelerinin gelirleri, parti merkez karar ve yönetim kurulunca bastırılan makbuzlar karşılığında alınır.../ Sağlanan gelirin türü ve miktarıyla, gelirin sağlandığı kimsenin adı, soyadı ve adresi, makbuzu düzenleyenin sıfatı, adı, soyadı ve imzası, makbuzda ve dip koçanlarında yer alır./ Makbuzların asıl kısımlarıyla dip koçanlarında aynı sıra numarası bulunur. Makbuz dip koçanlarının saklama süresi, Anayasa Mahkemesinin ilk inceleme kararının ilgili partiyeye bildirilme tarihinden itibaren beş yıldır”* 75. maddesinde *“Anayasa Mahkemesi denetimi sonunda, o siyasi partinin gelir ve giderlerinin doğruluğuna ve kanuna uygunluğuna veya kanuna uygun olmayan gelirler ile giderler dolayısıyla da bunların Hazineye gelir kaydedilmesine karar verir”* ve 76. maddesinde de *“Bu Kanunun 69 uncu maddesinde belirtilen esaslara aykırı olarak bir siyasi partinin tevsik edilmeyen kaynaklardan gelir sağladığı anlaşılırsa, Anayasa Mahkemesi kararıyla bu gelir Hazineye irat kaydedilir”* hükümleri yer almaktadır.

16. Yine aynı Kanun'un 70. maddesinin üçüncü fıkrasına göre beş milyon liraya kadar olan harcamaların makbuz veya fatura gibi bir belge ile tevsik edilmesi zorunlu olmadığından bu miktarı geçen harcamaların geçerli ve kanıtlayıcı bir belgeye dayanması gerekmektedir. Kanun'un 76. maddesinin dördüncü fıkrasında ise belgelendirilmesi gerektiği hâlde belgelendirilmeyen parti giderleri miktarınca parti mal varlığının Anayasa Mahkemesi kararıyla Hazineye irat kaydedileceği hükmü bulunmaktadır.

17. Bu hükümlere göre siyasi partilerin kesin hesaplarının dayanağını oluşturan gelir-gider belgelerini Anayasa Mahkemesine sunması gerektiğinden partinin kesin hesabında gösterdiği hâlde belgelendiremediği gelir-gider rakamı kadar parti mal varlığının Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

18. Ayrıca 2820 sayılı Kanun'un 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde, siyasi partilerin 75. madde gereğince yapılan inceleme ve araştırmaları engelleyen sorumluları ile aynı madde gereğince istenen bilgileri vermeyen sorumluları hakkında altı aydan bir yıla kadar hapis ve altmış milyon liradan az olmamak üzere ağır para cezasına hükmedileceği belirtilmiştir.

19. Buna göre 2820 sayılı Kanun'un 75. maddesi hükmüne aykırı olarak Parti Genel Merkezinin gelir-gider belgelerini göndermeyerek inceleme ve araştırmayı engelleyen Parti sorumluları hakkında aynı Kanun'un 75. ve 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılmasını temin için suç duyurusunda bulunulması gerekir.

A. Gelirlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Gelirleri

20. Partinin Genel Merkez gelirleri toplamı 2.518,72 TL olup bunun 1.256,00 TL'si bağış gelirlerinden, 1.262,72 TL'si ise önceki yıldan devreden nakit gelirlerinden oluşmaktadır.

21. Parti, Genel Merkez gelirlerinin kaynağını belgelendirememiştir.

22. Buna göre Parti Genel Merkezinin 2015 yılı içinde elde ettiği ve belgelendiremediği toplam 2.518,72 TL tutarındaki gelirin Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2. İl Örgütleri Gelirleri

23. Partinin 2015 yılında il örgütlerine ilişkin gelirleri 568,00 TL olup bunun 168,00 TL'si üye yıllık aidatı gelirlerinden, 400,00 TL'si ise bağış gelirlerinden oluşmaktadır.

24. Parti il örgütlerinin kesin hesap çizelgelerinin gelir bölümü üzerinde yapılan incelemede gelirlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak sağlandığı sonucuna varılmıştır.

B. Giderlerin İncelenmesi

1. Genel Merkez Giderleri

25. Partinin Genel Merkez giderleri toplamı 388,00 TL olup bunun 258,00 TL'si temsil ve ağırlama giderlerinden, 130,00 TL'si ise seyahat giderlerinden oluşmaktadır.

26. Parti, Genel Merkez giderlerini belgelendirememiştir.

27. Buna göre Parti Genel Merkezinin 2015 yılı içinde gerçekleştirdiği ve belgelendirmediği toplam 388,00 TL tutarındaki giderin Hazineye irat kaydedilmesi gerekir.

2. İl Örgütleri Giderleri

28. Partinin 2015 yılında il örgütlerine ilişkin giderler toplamı 400,00 TL olup bunun tamamı kira giderlerinden oluşmaktadır.

29. Parti il örgütlerinin kesin hesap çizelgelerinin gider bölümü üzerinde yapılan incelemede giderlerin 2820 sayılı Kanun'a uygun olarak gerçekleştirildiği sonucuna varılmıştır.

C. Parti Mallarının İncelenmesi

30. Partinin 2015 yılı defter ve belgeleri üzerinde yapılan incelemede herhangi bir taşınır ve taşınmaz mal ile menkul kıymet ediniminin olmadığı anlaşılmıştır.

IV. SONUÇ

Türk Birliği Partisinin 2015 yılı kesin hesabının incelenmesi sonucunda;

A. Partinin 2015 yılı kesin hesabında gösterilen 3.086,72 TL gelir, 788,00 TL gider ve 2.298,72 TL gelecek yıla devreden nakit miktarının Hazineye irat kaydedilenler dışında kalan bölümünün eldeki bilgi ve belgelere göre doğru, denk ve 22/4/1983 tarihli ve 2820 sayılı Siyasi Partiler Kanunu'na uygun olduğuna,

B. Kesin hesapta gösterilen ve belgelendirilmesi gerektiği hâlde belgelendirilmeyen Genel Merkeze ait 2.518,72 TL gelir ve 388,00 TL gider olmak üzere toplam 2.906,72 TL karşılığı Parti mal varlığının 2820 sayılı Kanun'un 75. ve 76. maddeleri gereğince Hazineye irat kaydedilmesine,

C. Parti Genel Merkezinin gelir-gider belgelerinin gönderilmemesi inceleme ve araştırmayı engellemeye yönelik eylemler olduğundan Parti sorumluları hakkında aynı Kanun'un 75. ve 111. maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi uyarınca gerekli işlemlerin yapılmasını temin için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmasına,

16/10/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Zühtü ARSLAN

Başkanvekili
Engin YILDIRIM

Başkanvekili
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Recep KÖMÜRCÜ

Üye
Burhan ÜSTÜN

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Celal Mümtaz AKINCI

Üye
Muammer TOPAL

Üye
M. Emin KUZ

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Rıdvan GÜLEÇ

Üye
Recai AKYEL

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Üye
Yıldız SEFERİNOĞLU

Üye
Selahaddin MENTEŞ